

noć s matejem

bogdan arnautović

Ta se noć sad čini davnom. Ušao sam, bez poziva, u obiteljsku kuću nekadašnjeg hulnika, nepomirljivog buntovnika, potom lajpciškog i frajburškog učenika, voditelja rukopisne zbirke dragocjenosti Gradske knjižnice, uzdržanog i strogog intelektualca.

— Zdravo Matej!

Skinuo sam crni, iznošeni »dubretarac« i odložio ga na vješalicu u predsjebli. Stari prijatelj iz djetinjstva srdačno je, šutke otpozdravio, prebacio svoju tanku, njegovanu ruku bez malja preko mog ramena i uveo me u ukusno namješten salon. Bio je obučen u udobni, meki kućni ogrtač maslinaste boje. Ne razaznajem tkanine, ali sam bio uvjeren da je ona, od koje je bio sašiven kućni ogrtač, iz inozemstva, iz nekog lajpciškog butikata intimnog rublja. Stasom podoban za kraljevske odore Matej se zastavio kraj otvorenog kamina, sagnuo i, u njajući žar, ubacio novu bukovicu cjepanicu. Ispravio je leđa i okrenuo se prema meni. Oštre čekinje, posljedica najmanje trodnevnog neizbrijavanja, prekrivale su mu veliki dio lica i vrata. Boemska grudva kose, rjeđa i malo svjetlija no nekad, padala mu je na čelo. Bez sumnje je koristio kratki zimski odmor nastojeći predahnuti od monotona poniranja u stranice tuđih rukopisa. Kržljavi prsni koš mu se nadimao i splašnjavao ubrzano, kao kod dobro zagrijanog lakoteškaša na ringu. Malo je protresao glavom, tašto i dobroćudno, kao većina neoženjenih muškaraca, zašmrcao, pripalio cigaretu.

— Nisi propužio, upitao me pružajući gotovo praznu kutiju »Camela«.

— Ne, nisam.

— Spartanski odgoj, ha! Aludirao je na moje rano posvećivanje sportu i na očinske savjete sportskih učitelja koje sam često isticao u razgovoru o vrlinama i manama.

— Spartanski, što ćeš! A ti, još uvijek, sam?

— Samoća ima nada mnomo neku moć koja nikada ne zataji.

— Ne odvažaj se od Kafke, rekao sam, prepoznajući izvorenju rečenicu.

— I ne nastojim. Opčinio me, »ugvoždio«.

— Odmakni se, oslobodi, bolje ćeš vidjeti, — uznastojao sam. Bilo je to neumjesno prema Mateju. Imao je veliku dioptriju, nosio naočari debelih stakala. Nisam bio posve siguran da će ga očni vid poslužiti do kraja života. Čitao je sve do čega bi došao, halapljivo, neumjereno, nevidenom strašću. Vjerovao je čak da se i u priručnicima o vegetarijanskim kuhinjama mogu pronaći korisne, ili makar upotrebljive rečenice za svakodnevnu konverzaciju sa kolegama u knjižnici, u kafiću, šahovskom klubu čiji je član bio već desetak godina.

— Oprost, loš sam domaćin. Nisam te još ni pićem ponudio.

Dragi Matej, izbjegavao je prepirke, klonuo se svakog sukobljavanja osim kada bi se razgovor poveo o vjeri. Prema božanstvima nije pokazivao ni trun poštovanja, još manje prema onima koji su slavili božanstva.

— Imaš li onog domaćege, oćevog crnog vina? Upitao sam ga.

— Onog iz manje bačve?

— Baš tog!

— Mislim da je nešto ostalo. Dobre stvari uvijek imaju što i koga čekati. Izašao je i kroz par minuta, iz podruma, donio pletenku. Opojni miris vina razlio se salonom poništavajući sve druge mirise.

— Blagonaklon si noćas, — obratio mi se uklanjajući s pletenke paučinu. — I tako osobit. Imaš noćas lice koje se lako pamti, oči pohotljivog, zloduhog žara. Kriješ li štogod od mene? — šušljetao je njegov nepromijenjeni, nežni alt.

— Potrajat će ako ti budem pričao.

— Vremena makar imam. Na odmoru sam. A umijem i slušati, to valjda znaš?! Pokazao mi je veliku fotelju kraj kamina i energičnom kretnjom prisilio da sjednem. Sjeo sam, polako i oprezno spuštajući svoje teško tijelo, držeći leđa pravim kako ne bih audio osjetljivosti kičmenih pršljenova. Matej je točio vino u čaše postavljene na srebrnom, okruglom poslužavniku. Jednoj je obod bio okrnjen. Zamolio sam ga da je zamijeni jer gutljaj iz krnje čaše otvara put zlim dušama u prostoriju u kojoj se pije.

— Postao si praznovjeran? — ispitivački me posmatrao. Nešto nalik mljeći morskog ježinca nakupljalo mu se u desnom kutu usana. Iz sobe ni tišina nije mogla otići u izvornom obliku. Imao je strašan dar zapažanja.

— Praznovjerni ljudi su obično i osjećajni. — dodao je. Ti nisi bio ni jedno, ni drugo. Mrgodan, da. Podozriv, ciničan i dosadan, ali nikad praznovjeran i osjećajan.

— Promjena je povezana s onim što ti namjeravam ispričati.

Matej nije mogao sakriti radoznalost. Jednim je gutljajem iskapio čašu.

— Pričaj, pričaj!

— Prošlog sam tjedna bio u Parizu...

— Sva su putovanja rezultat ljubavi, tiho je, kao za sebe otpovrgnuo Matej, opet me prekinuvši.

— U pravu si, nisam išao sam. Poveo sam djevojku u namjeri da joj putovanje izbrise crne slutnje o ishodu bolesti njene majke. Prestala je jesti, postala namćorasta, nepodnošljiva. U društvu, ako su kazaljke ma i minut pokazivale više od 23 sata, ona bi dramatičnim glasom uzvikivala — ponoć —, brzo ustajala i opraštala se, ne vodeći računa o tome hoću li je slijediti ili ne. U Parizu se vratila sebi. Tješio sam je, zagovarao, ljubio na ulicama, vodio u parkove, bistrove, galerije, kazališta... Nije mi ispuštala ruku ni pred recepcijom hotela u kojem smo odsjeli. Zadnjeg dana smo se zaputili na čuveno parisko groblje Père Lachaise gdje leže sve same povijesne ličnosti. Molila me. Obćala da se neće rasplakati...

— Père Lachaise je ključno mjesto magije, — prekinuo je opet moju priču Matej, nenametljivo koristeći svoje bogato knjiško znanje.

— Tamo svakodnevno hodočaste šarolika društva vraćeva u potrazi za snagom i svjetlošću, kraj biste i grobnice Alaina Cardeca, pravnik koji je propovjedao da je ovaploćenje galskih bogova. Cardec je tvorac spiritualističke doktrine prošlog stoljeća. Prije nekoliko godina, mislim da se to dogodilo u srpnju »borci za nadmoć razuma« dinamitom su digli u zrak njegovu grobnicu u »križarskom ratu« protiv bezumnosti nadgrobnog života. Bilo je to netom iza Evropskog kongresa spiritualista. Tamo se održavaju crne mise, dolazi da bi se dođirom u grobnicu stekla željana ljubav, ozdravilo, dobio zgoditak na državnoj lutriji... kao da su madije posljednja oaza u potrazi čovjeka za srećom i dobroti?! — rezignirano je Matej zaokružio ovaj mali pledoaje u korist Père Lachaisea.

Cigareta mu je dogorjela do prstiju i on se, prenut ostrim bolom, ustremio ka teškoj kristalnoj pepeljari na stolu, gnječeći opušak još u zraku. Kao da se svetio nekom bliskom za naneseu uvredu, tako mu je lice drhtalo skupivši sve mišiće u nevelik prostor između čeljusti i jagodica. Nisam dijelio njegov bol. Pomislio sam kako sitnica učas bojažljivog i smjernog čovjeka pretvori u osionog sliknika.

— Umorni od dugog hodanja i udivljenja ušli smo u jedan bistro nedaleko groblja i... nastavio sam priču ispijajući svoje vino s užitkom.

— I? — smirio se Matej.

— Nećeš vjerovati! Za ovalnim, kamenim stolom, tik do ulaznih vrata, sjedila je mlada žena. Živopisan lik. Naša poznanica. Poduzetna i inteligentna žena za koju se govorilo da je prevarila četrdeset dvije tisuće ljudi, pronevjerala silan novac. Gospoda kao da je nas čekala u tom napućenom bistrou. Kratko ošišana, obla i diskretno našminkana, odjevena u široku kušulju jednostavnog kroja i teget suknju. Gospodskih manira i ugodna, sladunjava, melodična glasa. Krupne, šiljate grudi stisnula je u košulji. Prirodnim kovrdžama dala je izazovnu crvenkastu boju. Ponudila nam je mjesto za stolom u zamjenu za malo razumijevanja i vremena. Saznali smo da je netom puštena iz istražnog zatvora i da sigurno neće biti osuđena jer joj ništa ne mogu dokazati. Odavala je ženu kojoj od »pronevjerenog novca« nije ostalo ništa do dostojanstvenog držanja i upućenosti u manire kojima se, nekako nespretno, početnički, čuvala od psihičkog potonuća. Nerazborito mila, poput nekog tko je tek ušetao u svijet spiritizma i mistike, pričala je o svom ishićenju, pretresu stana, zatvorskim splačinama, pismima kojima je raspamećivala prijatelje i, posebno, istražnog suca; o cimericama iz ćelije, nepoznatim ženama od kojih se ništa ne može sakriti, s kojima se sve dijeli, čak i skrovišta za ono što najdublje tišti.

— Da li je neku posebno spominjala? — opet me prekinuo Matej.

— Ti kao da si vidovnjak. O tome ti baš želim pričati. To je razlog mog preobražaja.

Matej tek sad poprmi izgled slušača koji ništa ne propušta.

— Izdvojila je jednu mladu Romkinju. Dopala joj se, onako tanka, dugonoga, valovite crne kose, tamna tena i očiju krupnih i zelenih kao u kakva manje znana, ali moćna božanstva. Rekla nam je da se ta djevojka uvijek smješkala, čak i u remu — stadiju dubika sna. Šarmantna na osoben način svog naroda, prisna i povjerljiva, ranjiva, umiljata, iskrena, blagoglagoljiva, sve ono što bi joj, izvan zatvorskih zidina, u našim licemjernim varošima, priskrbilo žig raspusne, pomamljive žene. Jedne su je noći, nakon žestokih bolova u trbuhu, hitno prebacili u zatvorsku bolnicu. Vratili su je tek treće noći, blijedu i iscrpljenu, trbuhu utegnutoj u zavoje. Tamnu su joj put zamijenile crvene i bijele mrlje, išćezao je romski pigment. Ljepotici je bilo ružno pogledati. Kad se malo oporavila ispričala je što joj se dogodilo. Prije otprilike mjesec dana, za ginekološkog pregleda, u zatvorskoj je bolnici ugledala prekrasna mladića, medicinskog tehničara, laboranta, što li, i zaljubila se na prvi pogled. Razmišljajući kako da ga upozna, kako da se nade u njegovim snažnim rukama, progutala je žlicu. Operirali su je. On je nosio na operacijski stol. On je donio u ćeliju. Nastavila je gutati žlice. Četvrtu prije neki dan. Rana na želucu nikako da zacijeli. Zatvorski kirurg reže i ne može se načuditi djevojinjinoj trpeljivosti. No, ON je donosi i odnosi sa operacijskog stola. Ona je u njegovom zagrljaju.

Matej me je gledao. Netremice...